

Biblioteka College of Europe Natolin¹

ul. Nowoursynowska 84, POBox 120
02 797 Warszawa 78
tel. (22) 545 94 27; 545 94 40; fax 649 12 90
e-mail: natolin@ikp.atm.com.pl
<http://www.natolin.edu.pl>
<http://www.coleurop.be>

Geneza i zadania

Biblioteka College of Europe w Natolinie powstała w kwietniu 1993 r. i w swojej pierwotnej formie obejmowała księgozbiór składający się z około 300 woluminów. Konsekwentnie prowadzone konsultacje z użytkownikami i Biblioteką College of Europe w Brugii zaowocowały utworzeniem głównego zrębu kolekcji Działu Czasopism (w początkowym okresie funkcjonowania Biblioteki było to około 70 periodyków). W tym samym okresie Biblioteka natolińska uzyskała również status Centrum Dokumentacji Europejskiej (CDE) nadawany przez DG X Komisji Europejskiej i tym samym uzyskała bezpłatny dostęp do oficjalnych dokumentów Wspólnot Europejskich, zarówno w języku francuskim, jak i angielskim.

Zadaniem Biblioteki jest gromadzenie, opracowanie i udostępnianie zasobów bibliotecznych oraz materiałów dydaktycznych w różnych formach wydawniczych dla potrzeb realizowanego w uczelni programu akademickiego oraz prowadzenie działalności informacyjnej. Poza studentami i pracownikami Biblioteka obsługuje również osoby spoza College of Europe, udzielając odpowiedzi na liczne zapytania i wykonując różnorakie kwerendy.

Intensywność dziesięciomiesięcznego programu akademickiego prowadzonego w College of Europe w Natolinie spowodowała, że obsługa studentów wykracza daleko poza tradycyjną działalność informacyjną i obejmuje m.in. dostęp do wydzielonego księgozbioru przygotowanego na podstawie lektur obowiązkowych konkretnego kursu (tzw. rezerwy profesorskie) oraz dostarczanie dokumentów bezpośrednio użytkownikowi. Odbywa się to w przypadku, gdy Biblioteka dysponuje wersją elektroniczną żadanego dokumentu, stanowiącego zazwyczaj unijny akt prawny lub artykuł z czasopisma. Zorganizowana została również wymiana międzybiblioteczna z Biblioteką College of Europe w Brugii

¹ Informację o samym College of Europe w Natolinie zamieściliśmy w poprzednim numerze „*Studiów Europejskich*”. (przyp. red.)

pozwalająca na wykorzystanie księgozbioru brujijskiego przez studentów natolińskich.

Na początku każdego roku akademickiego Biblioteka organizuje seminarium dotyczące polityki informacyjnej Unii Europejskiej i źródeł informacji europejskiej, które jest prowadzone przez najlepszych specjalistów z tej dziedziny. W programie ostatniego seminarium znalazły się wykłady Veerle Deckmyn z Europejskiego Instytutu Spraw Publicznych z Maastricht, Iana Thomsona z EDC z Cardiff, Jana Vandamme z Europejskiej Fundacji na Rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy z Dublina oraz Kateriny Vavrovej z Biblioteki Kolegium Europejskiego z Brugii. W trakcie 15 godzin wykładów i ćwiczeń studenci mają możliwość m.in. zaznajomić się z praktycznym przełożeniem podejmowania decyzji w instytucjach europejskich na konkretne dokumenty oraz poznają układ zbiorów bibliotecznych. Ważnym elementem seminarium jest szczegółowy przegląd katalogów bibliotecznych, zasobów lokalnych baz danych oraz serwisów informacyjnych i prawnych w sieci Internet.

W drugim semestrze prowadzona jest selektywna dystrybucja informacji, która polega na bieżącym i retrospektywnym przeglądzie piśmiennictwa zgromadzonego w Bibliotece pod kątem tematu obranego do pracy dyplomowej. Studenci są informowani na bieżąco o nowych nabytkach (głównie książkach) związanych z interesującą ich problematyką.

Zespół biblioteczny jest również odpowiedzialny za kompletowanie orzecznictwa dla potrzeb wykładów, wykorzystujących tę formę dokumentów jako lektury obowiązkowe. W przypadku przedmiotów związanych z polityką konkurencji czy wolnego przepływu usług, osób, towarów i kapitału, odpowiednie orzeczenia zostały udostępnione w formie stron intranetowych dostępnych przez całą dobę, co wydatnie ułatwiło zainteresowanym dostęp do materiałów. Istnieje również możliwość uzyskania kompletu materiałów za pośrednictwem poczty elektronicznej. Generalną zasadą działalności informacyjnej prowadzonej przez Bibliotekę jest odciążenie studentów poprzez przejęcie przez zespół biblioteczny czynności związanych z wyszukiwaniem i kompletowaniem materiałów niezbędnych do prowadzenia programu akademickiego.

Warunki lokalowe i kadrowe

Biblioteka jest czynna w wymiarze 68 godzin tygodniowo, od poniedziałku do piątku po 12 godzin na dobę (9.00 – 21.00), we wszystkie soboty przez 8 godzin (10.30 – 18.30). Pomieszczenia Biblioteki zajmują dwie kondygnacje w zabytkowym, blisko stuletnim budynku dawnych stajni królewskich w zespole pałacowo-parkowym Natolina. Użytkownicy mają do dyspozycji 30 miejsc w czytelnich; w dwóch salach komputerowych znajduje się 17 stanowisk komputerowych, przy czym jedna wyposażona jest w sprzęt pozwalający na multimedialne wykorzystanie komputerów.

W Bibliotece pracuje sześciu bibliotekarzy odpowiedzialnych za opracowanie i udostępnianie zbiorów, a udział w dyżurach i obsługa czytelników rozłożone są proporcjonalnie między wszystkich członków zespołu bibliotecznego. Rozwiązanie takie pozwala na bezpośredni kontakt użytkownika z bibliotekarzem opracowującym konkretne zasoby i tym samym lepszą wymianę informacji dotyczących materiałów zgromadzonych w Bibliotece.

Wyposażenie

Oddane do dyspozycji użytkowników Biblioteki stanowiska komputerowe w większości są dostępne w dwóch salach komputerowych czynnych przez całą dobę i przez wszystkie dni tygodnia. Przez całą dobę można również wykonywać wydruki na wysoko wydajnych sieciowych drukarkach laserowych lub drukarkach kolorowych; użytkownicy Biblioteki mają również całodobowy wolny dostęp do kserokopiarek oraz skanera.

Wszystkie stanowiska komputerowe posiadają dostęp do zasobów sieci Internet i ośrodków intranetowych College of Europe; użytkownicy zostali wyposażeni w indywidualne konta dostępu do systemu informatycznego i poczty elektronicznej. Biblioteka wykorzystuje stałe łącze o przepustowości 2 Mb/s z gwarantowaną przepustowością 512 kb/s. Użytkownicy mogą również uzyskać dostęp do katalogów bibliotecznych i lokalnych baz danych z dowolnego komputera znajdującego się na terenie uczelni, takie same możliwości mają posiadacze prywatnych komputerów (stacjonarnych bądź przenośnych), którzy mogą wykorzystywać całą infrastrukturę teleinformatyczną nawet z własnego pokoju.

Biblioteka posiada czytnik mikrofilmów wykorzystywany do sporządzania kopii z archiwizowanych w ten sposób „*Official Journal of the European Communities*” z lat 1960-1990.

Ze względu na ograniczenia przestrzenne związane z koniecznością adaptacji dawnych pomieszczeń stajennych na potrzeby biblioteczne, do przechowywania książek wykorzystano kompaktowe regały przesuwne zapewniające możliwość przechowywania dużej liczby woluminów na stosunkowo małej powierzchni. Wyjątkiem od reguły jest pomieszczenie Działu Czasopism, w którym zastosowano specjalistyczne fińskie meble kasetonowe pozwalające na przechowywanie oprawionych roczników czasopism z jednoczesną ekspozycją ostatniego opublikowanego numeru periodyku.

Informacje ogólne

Opisy bibliograficzne wszystkich wydawnictw zwartych oraz artykułów z prenumerowanych przez Bibliotekę czasopism są umieszczone w elektronicznym katalogu, dostępnym w lokalnej sieci komputerowej. Wszystkie bazy katalogu elektronicznego mają wspólny system wyszukiwania tematycznego oparty na liście deskryptorów tezauryś wielojęzycznego EUROVOC, możliwe jest również przeszukiwanie katalogów na podstawie nazwiska autora, daty publikacji, nazwy oficyny wydawniczej lub dowolnego łańcucha alfanumerycznego występującego w obrębie bibliograficznego opisu katalogowego.

Biblioteka Kolegium prowadzi na bieżąco aktywny monitoring rynku wydawniczego z wykorzystaniem wszystkich technik informacyjnych, takich jak:

- dostęp do katalogów oficyn wydawniczych zorientowanych na problematykę europejską w trybie online z możliwością składania zamówień w formie elektronicznej,
- bezpłatny dostęp do dużych, komercyjnych baz danych dostawców publikacji (np. system *Collection Manager* firmy Blackwell's),
- powiadamianie przez wydawców o nowościach przy wykorzystaniu poczty elektronicznej (serwisy oferowane przez firmy Amazon, Kluwer, Cambridge University Press itd.).

Dzięki wykorzystaniu tych ułatwień zasoby biblioteczne są uaktualniane na bieżąco i w sposób ciągły. Biblioteka utrzymuje kontakty handlowe bezpośrednio z wydawnictwami bądź dostawcami zagranicznymi, co wydatnie

skraca czas oczekiwania na zamawiane publikacje. Przeważająca część dostaw wydawnictw zwartych jest realizowana przy wykorzystaniu poczty kurierskiej, a ekspresowe dostawy zapewnia firma DHL. Biblioteka korzysta również z procedury zamawiania książek jeszcze nie opublikowanych, a już anonsowanych przez wydawców; w tym przypadku można mieć pewność, że zamówione publikacje zostaną tuż po ich opublikowaniu wysłane pocztą kurierską bezpośrednio do Natolina.

Charakterystyka zbiorów

Biblioteka składa się z trzech działów: Ośrodka Dokumentacji Europejskiej (EDC), Działu Książek oraz Działu Periodyków.

Ośrodek Dokumentacji Europejskiej (EDC)

Mając status tzw. pełnego Ośrodka Dokumentacji Europejskiej (Full European Documentation Centre - EDC) Biblioteka College of Europe w Natolinie otrzymuje w pełnym zakresie wszystkie dokumenty i wydawnictwa z Biura Oficjalnych Wydawnictw Wspólnot Europejskich z Luksemburga. Jako jedyna w Polsce gromadzi wszystkie publikacje w dwóch wersjach językowych: angielskiej i francuskiej. W zbiorach natolińskiego EDC znajdują się m.in.:

- komplet „*Official Journal of the European Communities*” w dwóch formach wydawniczych: od końca lat 50. do 1992 r. na mikrofiszach i od 1993 r. (a w angielskiej wersji językowej od 1988 r.) w formie drukowanej,
- *COM Documents* w wersji drukowanej od 1993 r.,
- *Opinions of the Economic and Social Committee of the European Communities*,
- *Opinions of the Committee of the Regions*,
- Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Pierwszej Instancji od 1993 r.

Natoliński EDC dysponuje również stosunkowo dużym zasobem dokumentów oficjalnych w wersji elektronicznej (np. statystyki dostarczane na nośniku CD-ROM).

Pomimo decyzji Biura Oficjalnych Wydawnictw o zaprzestaniu bezpłatnej dystrybucji wersji drukowanej „*Official Journal of the European Communities*”, natoliński Ośrodek Dokumentacji Europejskiej zdecydował o kontynuacji płatnej prenumeraty w obydwu językach z uwagi na fakt, że jedynie wersja drukowana przedstawia wartość prawną (drugim polskim Ośrodkiem Dokumentacji Europejskiej kontynuującym płatną prenumeratę jest EDC przy Urzędzie Komitetu Integracji Europejskiej). Dopełnieniem drukowanej kolekcji „*Official Journal*” są elektroniczne bazy danych CELEX dostępne w Bibliotece w języku angielskim, francuskim i niemieckim.

Wszystkie publikacje zgromadzone w EDC są podzielone na monografie, periodyki i dokumenty urzędowe, a gromadzone są według następującej klasyfikacji:

1. zagadnienia instytucjonalne,
2. unia celna i polityka handlowa,
3. rolnictwo, rybołówstwo, leśnictwo,
4. zatrudnienie i praca,
5. zagadnienia socjalne,
6. prawo i procedury,
7. transport,
8. polityka konkurencji i przedsiębiorstwa,
9. finanse,
10. problemy rynku dóbr konsumpcyjnych,
11. stosunki zewnętrzne,
12. energia,
13. polityka regionalna,
14. ochrona środowiska,
15. badania naukowo-techniczne,
16. informacja, edukacja, kultura,
17. statystyka.

W EDC znajduje się ponad 3.200 woluminów wydawnictw zwartych oraz ponad 150 tytułów periodyków. Roczny przyrost księgozbioru kształtuje się na poziomie 400 woluminów.

Dział Książek

W Dziale Książek Biblioteki College of Europe w Natolinie znajduje się ponad 10.500 woluminów wydawnictw zwartych. Najbardziej dynamiczny wzrost tej kolekcji datuje się od 1997 r. i obejmuje około 1.500 woluminów rocznie, przy czym w 1998 r. Biblioteka pozyskała rekordową liczbę ponad 2.800 tytułów. Wszystkie książki opracowywane są na bieżąco w elektronicznym katalogu, a udostępnianie nowych nabytków odbywa się zazwyczaj po upływie kilku dni od chwili otrzymania zamówionych publikacji. Ze względu na specyfikę programu akademickiego oraz rynku wydawniczego, około 65% księgozbioru jest w języku angielskim, 30% - w języku francuskim, 2% - w języku niemieckim, pozostałe 3% w języku polskim i innych.

Podstawową funkcją Biblioteki jest funkcja usługowa wobec programu akademickiego, a więc udostępnienie materiałów wyszczególnionych na listach lektur przygotowanych przez wykładowców do poszczególnych zajęć. Listy lektur są więc podstawą w planowaniu zakupów; oprócz tego Biblioteka gromadzi książki związane z następującymi zagadnieniami:

- pełne spektrum polityk europejskich (trzy filary Unii Europejskiej),
- szeroko rozumiana integracja europejska we wszystkich jej aspektach (ekonomia, polityka, socjologia, historia),
- procesy rozszerzenia UE, negocjacje akcesyjne,
- przemiany w Europie Środkowej i Wschodniej,
- historia kontynentu europejskiego i poszczególnych państw Europy,
- prawa człowieka,
- bezpieczeństwo europejskie i światowe,
- stosunki międzynarodowe (gospodarcze i polityczne).

W procesie kształtowania polityki zamówień, oprócz udostępniania lektur obowiązkowych oraz importu materiałów potrzebnych do konkretnych tematów badań naukowych prowadzonych przez studentów, ważną rolę odgrywają dezyderaty czytelnicze studentów i wykładowców, które stanowią około 1/3 ogólnej liczby wpływów.

Dział Periodyków

Dział Periodyków Biblioteki College of Europe w Natolinie prowadzi prenumeratę ponad 300 tytułów, które obejmują zarówno czasopisma

akademickie, jak również dokumenty typu „*working papers*” oddające stan ostatnich badań, publikowane przed złożeniem materiału do druku w redakcjach profesjonalnych periodyków oraz „*occasional papers*”, dokumenty wydawane przy okazji debat, konferencji czy oddzielnych programów badawczych. Całość piśmiennictwa jest gromadzona w następujących blokach tematycznych:

- Unia Europejska, zagadnienia instytucjonalne, prawo unijne, ekonomia europejska,
- Europa Środkowa i Wschodnia,
- polityka międzynarodowa, międzynarodowe stosunki polityczne,
- prawo międzynarodowe,
- administracja publiczna,
- ekonomia światowa,
- prawa człowieka,
- bezpieczeństwo europejskie i światowe,
- historia Europy, historia integracji europejskiej, socjologia.

Dział Periodyków prowadzi na bieżąco katalog artykułów opublikowanych w prenumerowanych przez Bibliotekę czasopismach, w którym zawarty jest ponad 35 tys. opisów bibliograficznych. Bazę danych można przeszukiwać pod kątem nazwiska autora artykułu, tytułu artykułu, zawartości konkretnego periodyku jak i tematyki artykułu; możliwe jest również przeszukiwanie katalogu na podstawie dowolnego łańcucha alfanumerycznego występującego w obrębie katalogowego opisu bibliograficznego.

Zasoby elektroniczne

Oprócz tradycyjnych zbiorów dokumentów drukowanych Biblioteka College of Europe w Natolinie oferuje swoim użytkownikom dostęp do licznych baz danych zgromadzonych na nośnikach CD-ROM lub dostępnych w trybie online. Udostępnione są następujące bazy i serwisy informacyjne:

- *Financial Times* (od 1994 r.),
- *The Economist* (od 1987 r.),
- *Le Monde* (od 1987 r.),
- *Le Monde Diplomatique* (od 1989 r.),
- *L'Etat du Monde* (od 1981 r.),

- *East European Business Intelligence* (od 1993 r.), baza ta zawiera elektroniczną wersję wszystkich opracowań i raportów oraz prognoz wydanych przez Economist Intelligence Unit,

- *EIS European Report* (od 1997 r.),
- *EIS Euro-East* (od 1997 r.),
- *Agence Europe* (od 1995 r.),
- *EUROREF* (dawna baza SCAD),
- *CELEX* w języku angielskim, francuskim i niemieckim,
- *European Union Law Library*,
- *World Development Indicators*,
- *World Development Reports* (od 1978 r.),
- *Reuter's European Union Briefings* (dostęp online).

Za pośrednictwem sieci Internet użytkownicy Biblioteki mają również dostęp do publicznych europejskich baz danych, takich jak RAPID czy Eur-Lex oraz serwisów wymagających rejestracji i wniesienia stosownych opłat, np. do bazy CatchWord zawierającej kompletne artykuły z prenumerowanych przez Bibliotekę periodyków lub do pełnotekstowej bazy danych CEPR (Centre for Economic Policy Research) zawierającej opracowania typu „*Discussion Papers*” tej instytucji.

Intranetowy ośrodek biblioteczny.

Od grudnia 1998 r. w Bibliotece Kolegium Europejskiego w Natolinie funkcjonuje witryna intranetowa w ramach której publikowane są szczegółowe informacje dotyczące funkcjonowania Biblioteki oraz charakterystyka zasobów poszczególnych działów. Użytkownicy intranetu mają również dostęp do pełnotekstowych baz danych zawierających elektroniczną formę prenumerowanych biuletynów i periodyków (np. *European Report* lub *Towards Enlargement*) oraz dokumentów typu *Working Papers* i *Occasional Papers*.

Na łamach tego medium publikowane są również listy lektur wszystkich wykładów wraz z adnotacjami o numerach inwentarzowych poszczególnych pozycji jak również zawierają one łącza do zewnętrznych ośrodków w sieci Internet. Użytkownicy Biblioteki mają możliwość składania dezyderatów czytelniczych przy wykorzystaniu interaktywnych stron ośrodka, jak również

mogą monitorować stan realizacji zamówień złożonych wcześniej za pośrednictwem katalogu zamówień dostępnego w trybie online.

Użytkownicy spoza College of Europe

Dostęp do zbiorów Biblioteki College of Europe w Natolinie dla czytelników z zewnątrz jest możliwy po uzyskaniu zgody kierownika Biblioteki. Limity przyjęć osób spoza uczelni zostały wprowadzone ze względu na priorytetowe zadanie Biblioteki, jakim jest obsługa własnych studentów oraz ograniczone możliwości sprzętowe, lokalowe i kadrowe. Księgozbiór biblioteczny jest zresztą specyficzny i nastawiony głównie na realizację programu akademickiego College of Europe, stąd też w wielu przypadkach Biblioteka nie jest w stanie pomóc osobom poszukującym materiałów dotyczących specyficznych tematów. Biblioteka utrzymuje kontakty z innymi ośrodkami informacji europejskiej oraz bibliotekami specjalistycznymi, które polecane są osobom zainteresowanym problematyką niezwiązaną z programem akademickim uczelni. Rocznie odnotowuje się jednak około dwustu wizyt osób spoza College of Europe, zaś liczba sporządzanych kwerend jest dwukrotnie większa.

Forum EUROLIB.

Od 1999 r. Biblioteka Kolegium Europejskiego w Natolinie bierze aktywny udział w pracach forum EUROLIB skupiającego biblioteki instytucji traktatowych UE oraz agend Komisji Europejskiej. Wynikiem tej współpracy są projekty utworzenia konsorcjum będącego reprezentantem wszystkich uczestników wobec wydawców komercyjnych (np. Agence Europe) oraz wprowadzenie w życie programu wizyt i wymiany stażowej bibliotekarzy o kluczowym znaczeniu. Więcej informacji na ten temat znaleźć można pod adresem http://europa.eu.int/comm/libraries/eurolib/eurolib_en.htm.

Plany na przyszłość

Pierwszoplanowym zadaniem będzie wprowadzenie zintegrowanego systemu zarządzania zasobami bibliotecznymi, który pozwoli na skrócenie czasu opracowywania nadsyłanych materiałów dzięki automatyzacji niektórych czynności, takich jak rejestracja inwentarzowa lub sporządzanie opisu katalogowego na podstawie zakupionego lub pozyskanego opisu

bibliograficznego. Automatyzacja wypożyczeń oraz wprowadzenie systemu elektronicznego zabezpieczenia zbiorów a także rezerwacji książek pozwolą użytkownikowi na łatwiejszy dostęp do interesujących go materiałów.

W perspektywie zwiększenia liczby studentów College of Europe w Natolinie zwiększy się księgozbiór; rozszerzy się również obszar zainteresowań, co jest nierozdzielnie związane z rozwojem specjalizacji programu akademickiego i planowanym wprowadzeniem podziału toku studiów na specjalizacje w ramach departamentów. Jednocześnie wzrośnie liczba dostępnych dla użytkowników Biblioteki stanowisk komputerowych oraz nastąpi reorganizacja czytelnicy, ponieważ mając w perspektywie konieczność obsługi w przyszłości 200-250 studentów należy przewidzieć przynajmniej 100 miejsc do pracy w rozbudowanym kompleksie bibliotecznym.

Konsekwentna rozbudowa istniejącej witryny intranetowej pozwoli w przyszłości na archiwizację najważniejszych dokumentów oraz uzupełnienie tradycyjnych zbiorów dokumentami elektronicznymi. Planowane jest również rozpoczęcie wydawania biuletynu informacyjnego dotyczącego zasobów Biblioteki oraz nowych nabytków.

Rozwój College of Europe w Natolinie wymusi również utworzenie w ramach zespołu bibliotecznego stanowisk tzw. specjalistów dziedzinowych, a obejmujący je bibliotekarze, oprócz wiedzy bibliotecznej, będą musieli być także specjalistami w danej dziedzinie (prawo, ekonomia, historia, nauki polityczne).

Kierownik Biblioteki: *Wiktor T. Poźniak*

